

PAPER

O'QITUVCHI OBRAZINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK OMILLARI

Kenjayeva Dilnozaxon Sadirdinovna¹, *

¹Qo'qon davlat Universiteti psixologiya kafedrası

* kenjayeva@gmail.com

Abstract

Ushbu maqolada zamonaviy o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi, uning yangilikka moyilligi, ijodiy izlanishga tayyorligi, shaxsiy xususiyatlari, psixologik-pedagogik faoliyatdagi o'ziga xos pedagogik qiyofasi, shuningdek, ertangi kun o'qituvchisiga qo'yiladigan imidj talablari ko'rib chiqiladi.

Key words: imidj, o'qituvchining zamonaviy qiyofasi, obraz mexanizmlari, kasbiy talablar, shaxsiy talablar, individual imidj, obrazni shakllantirish.

Kirish

O'zbekistonning mustaqillikka erishishi, davlatimiz rahbari tomonidan belgilab berilgan tamoyillar asosida yangi jamiyat barpo etishi, ta'lim tizimidagi tub islohotlar, insonlar ongu tafakkuridagi tub o'zgarishlar, "O'zbekiston kelajagi – buyuk davlat" shiorining hayotiy haqiqatga aylanishi ko'p jihatdan oliy ta'lim tizimidagi professor-o'qituvchilarning malakasi, shaxsiy fazilatlar va mavqeiga bog'liq. Keyingi yillarda respublikamizda professor-o'qituvchilarning ilg'or xorijiy tajribasini umumlashtirish, o'quv dasturlarini takomillashtirish va zamonaviy psixologik texnologiyalarni joriy etish, ta'limda qo'llaniladigan o'qitish va tarbiyalash usullari samaradorligini oshirish orqali oliy ta'lim sifatini oshirish bo'yicha normativ-huquqiy baza yaratildi. Ustivor yo'nalishlardan biri sifatida "...oliy ta'limning ilg'or standartlarini joriy etish, oliy ta'lim mazmunini yangi sifat bosqichiga olib chiqish, ijtimoiy-iqtisodiy sohalarini barqaror rivojlantirishga munosib hissa qo'shish va mehnat bozorida o'z o'rnini topishga qodir yuqori malakali kadrlar tayyorlash tizimini yaratish"¹ deb belgilandi. Bu yo'nalishlarda kompleks vazifalar ijrosini ta'minlashda zamonaviy o'qituvchi qiyofasini shakllantirish va takomillashtirish bo'yicha ilmiy izlanishlarni chuqurlashtirishga qaratilgan yangi nazariy yechimlarni topish imkoniyatlari kengaymoqda. Uni talab darajasida ushlab turish ma'lum darajada oliy ta'lim o'qituvchisi qiyofasi bilan belgilanadi. Uning qiyofasi qanchalik baland bo'lsa,

zukko yoshlar o'zlarini shu sohaga bag'ishlaydilar, uni kasbiy faoliyatga aylantiradilar, aksincha, o'qituvchi obrazi yetarli darajada bo'lmasa, ziyoli yoshlar bu kasbdan qochishga harakat qiladilar. Demak, oliy ta'lim tizimidagi o'qituvchi obrazini mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishini belgilab beruvchi muhim omillardan biri deb hisoblash mumkin.

Asosiy qism

Shaxs qiyofasi, qiyofaning obrazda ifodalanishi, individual qiyofaning shakllanish xususiyatlari, zamonaviy o'qituvchi obrazining shakllanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillar. Pedagog imidjini shakllantirishning psixologik omillaridan kelib chiqadigan turli muammolar "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son qarori. – O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami. 2019 yil oktyabr, 41-son Averyanov A.I., Rasskazova A.L.Hasanboeva O., Hasanboev J., Xomidov X. Xoliqov A. Xaydarov F.I., Xalilova N.I. . Davletshin M.G. Kriksunova I., Shepel V.M. E. Gaziyeu, Sh.A. Eshmetov E. Gaziyeu, Sh.A. Eshmetov va boshqalar o'qituvchi faoliyati va shaxsining turli jihatlari bo'yicha ilmiy izlanishlar olib bordilar. Bugungi kunda oliy ta'lim va ilmiy izlanishlarda o'qituvchining roli, zamonaviy o'qituvchi qiyofasini shakllantirish, o'qituvchining ijtimoiy

nufuzini oshirish, o'qituvchining shaxsiy va kasbiy rivojlanishini, talabalar ongida o'qituvchi obrazini shakllantirish, zamonaviy oliy ta'limning psixologik jihatlarini takomillashtirish, pedagogik kadrlarning ijtimoiy-psixologik xususiyatlarini, pedagogik kadrlarning ijtimoiy-psixologik xususiyatlarini takomillashtirish, pedagogik kadrlarning ijtimoiy-psixologik konfliktlari, xalq psixologiyasining konfliktlarini shakllantirish bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borilmoqda. o'qituvchi va shogird munosabatlari". Shu munosabat bilan zamonaviy pedagog qiyofasi shakllanishining ijtimoiy-psixologik omillarini aniqlash, ta'lim-tarbiya jarayoni samaradorligini oshirish, oliy ta'lim muassasalari nufuzini oshirish, "ustoz-ustoz", "ustoz-shogird" munosabatlarini takomillashtirish borasidagi ilmiy izlanishlarga alohida e'tibor qaratilmoqda. Jamiyatning jadal rivojlanishi, ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish jarayonida o'qituvchilik kasbining yangi imidj modeli ilgari surilmoqda. Uzlüksiz ta'lim jarayoni pedagogik faoliyat samaradorligini ta'minlaydi. Zamonaviy o'qituvchi qiyofasini yaratish uzluksiz ta'lim tizimida ta'lim samaradorligini oshiradi, pedagogik faoliyatni modernizatsiya qilishga olib keladi va farovon jamiyat qurish uchun zamin yaratadi, bu esa milliy mafkuramizning bosh maqsadi hisoblanadi. Yangi standartlarga o'tish munosabati bilan insonning kasbiy mahoratini oshirish, yuksak marralarga erishish, shaxsiy madaniyatini rivojlantirish, innovatsion ijodiy izlanishga e'tibor kuchaymoqda. Bizning fikrimizcha, innovatsion ijodiy izlanish - bu o'qituvchining rivojlanishi va tarbiyasi, mantiq, uzluksizlik va ijodkorlikni uyg'unlashtirish kontseptsiyasi, yangi, professional va original echimlarni topish, shaxsiy uzluksizlik va fazilatlarni modellashtirish jarayonlarini amalga oshirish uchun muhim ahamiyatga ega. Ta'lim tizimi kundan kun taraqqiy etib, yangilanib borayotgan bugungi kunda o'qituvchining kasbiy mahorati, obro'-e'tiborining ahamiyati ortib bormoqda. O'qituvchining muvaffaqiyatli ishlashi ko'p jihatdan uning kasbiy qobiliyatiga va boshqalarga qanchalik ijobiy ta'sir ko'rsatishiga bog'liq. O'qituvchining ichki va tashqi dunyosi uyg'un (uyg'un) bo'lishi, uning fikri, xatti-harakati, qilayotgan ishlarida aks etishi talab qilinadi. Ijtimoiy munosabatlar, birinchi navbatda, bir kishining boshqa shaxs haqiqatni qanday idrok etishini tushunishga urinishlaridan iborat. Samarali ta'sir o'tkazish uchun odamlar bir-birlarini tushunishlari kerak va bundan ham ko'proq ularning keyingi harakatlari, inson bilimlarining tuzilishi muvozanatsiz va g'ayritabiiy bo'lishi mumkin emas. Agar bu shakllansa, bu vaziyatni o'zgartirish, bilim va tizimni, ichki barqarorlikni o'rnatish zarurati tug'iladi. Ta'lim jarayonida o'qituvchi o'zining o'quvchiga, tinglovchiga ta'siri orqali mustaqillik va onglik kabi shaxsiy fazilatlarni shakllantiradi, bunda o'z-o'zini boshqarish "o'qituvchi-shogird" modeli shaklida namoyon bo'ladi, bunda o'qituvchi "axborot beruvchi o'quvchi esa "qabul qiluvchi"rolini o'ynaydi, o'quvchi esa o'zining tashqi idrokidan mustaqil tashkilotga o'tadi. Talabada boshqaruv qobiliyati ma'lum bir tizim usullarini o'zlashtirgandan keyin paydo bo'ladi. O'quvchilarning intellektual (aqliy) rivojlanishiga to'g'ri tashxis qo'yish, ta'lim va tarbiyadagi psixologik nuqsonlarni aniqlash, mavjud bo'lgan eng muhim kamchilik va huquqbuzarliklarning oldini olish, o'quvchilarning psixologik gigiyenasiga rioya qilish bugungi kunda faoliyat yuritayotgan zamonaviy o'qituvchilarning vazifalaridan biridir. Shaxs qiyofasi, qiyofaning obrazda ifodalanishi, individual qiyofaning shakllanish xususiyatlari, zamonaviy o'qituvchi obrazining shakllanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillar. Bugungi kunda oliy ta'lim va ilmiy izlanishlarda o'qituvchining roli, zamonaviy o'qituvchi qiyofasini shakllantirish, o'qituvchining ijtimoiy nufuzini oshirish, o'qituvchining shaxsiy va kasbiy rivojlanishini, talabalar ongida o'qituvchi obrazini shakllantirish, zamonaviy oliy ta'limning psixologik jihatlarini takomillashtirish,

pedagogik kadrlarning ijtimoiy-psixologik xususiyatlarini, pedagogik kadrlarning ijtimoiy-psixologik xususiyatlarini takomillashtirish, pedagogik kadrlarning ijtimoiy-psixologik konfliktlari, xalq psixologiyasining konfliktlarini shakllantirish bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borilmoqda. o'qituvchi va shogird munosabatlari". Shu munosabat bilan zamonaviy pedagog qiyofasi shakllanishining ijtimoiy-psixologik omillarini aniqlash, ta'lim-tarbiya jarayoni samaradorligini oshirish, oliy ta'lim muassasalari nufuzini oshirish, "ustoz-ustoz", "ustoz-shogird" munosabatlarini takomillashtirish borasidagi ilmiy izlanishlarga alohida e'tibor qaratilmoqda. Jamiyatning jadal rivojlanishi, ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish jarayonida o'qituvchilik kasbining yangi imidj modeli ilgari surilmoqda. Uzlüksiz ta'lim jarayoni pedagogik faoliyat samaradorligini ta'minlaydi. Bizning fikrimizcha, innovatsion ijodiy izlanish - bu o'qituvchining rivojlanishi va tarbiyasi, mantiq, uzluksizlik va ijodkorlikni uyg'unlashtirish kontseptsiyasi, yangi, professional va original echimlarni topish, shaxsiy uzluksizlik va fazilatlarni modellashtirish jarayonlarini amalga oshirish uchun muhim ahamiyatga ega. Ta'lim tizimi kundan kun taraqqiy etib, yangilanib borayotgan bugungi kunda o'qituvchining kasbiy mahorati, obro'-e'tiborining ahamiyati ortib bormoqda. O'qituvchining muvaffaqiyatli ishlashi ko'p jihatdan uning kasbiy qobiliyatiga va boshqalarga qanchalik ijobiy ta'sir ko'rsatishiga bog'liq. O'qituvchining ichki va tashqi dunyosi uyg'un (uyg'un) bo'lishi, uning fikri, xatti-harakati, qilayotgan ishlarida aks etishi talab qilinadi. Ijtimoiy munosabatlar, birinchi navbatda, bir kishining boshqa shaxs haqiqatni qanday idrok etishini tushunishga urinishlaridan iborat. Samarali ta'sir o'tkazish uchun odamlar bir-birlarini tushunishlari kerak va bundan ham ko'proq ularning keyingi harakatlari, inson bilimlarining tuzilishi muvozanatsiz va g'ayritabiiy bo'lishi mumkin emas. Agar bu shakllansa, bu vaziyatni o'zgartirish, bilim va tizimni, ichki barqarorlikni o'rnatish zarurati tug'iladi. Ta'lim jarayonida o'qituvchi o'zining o'quvchiga, tinglovchiga ta'siri orqali mustaqillik va onglik kabi shaxsiy fazilatlarni shakllantiradi, bunda o'z-o'zini boshqarish "o'qituvchi-shogird" modeli shaklida namoyon bo'ladi, bunda o'qituvchi "axborot beruvchi o'quvchi esa "qabul qiluvchi"rolini o'ynaydi, o'quvchi esa o'zining tashqi idrokidan mustaqil tashkilotga o'tadi. Talabada boshqaruv qobiliyati ma'lum bir tizim usullarini o'zlashtirgandan keyin paydo bo'ladi. O'quvchilarning intellektual (aqliy) rivojlanishiga to'g'ri tashxis qo'yish, ta'lim va tarbiyadagi psixologik nuqsonlarni aniqlash, mavjud bo'lgan eng muhim kamchilik va huquqbuzarliklarning oldini olish, o'quvchilarning psixologik gigiyenasiga rioya qilish bugungi kunda faoliyat yuritayotgan zamonaviy o'qituvchilarning vazifalaridan biridir. O'qituvchi uchun obraz boshqa kasb vakillariga nisbatan katta ahamiyatga ega bo'lib, u o'quvchilarda g'oyalarning shakllanishiga, ijobiy munosabatning paydo bo'lishiga va o'z navbatida ularning qiyofasini shakllantirishga olib keladi. O'qituvchi shaxsining asosiy fazilatlari ochiqlik (muloqotga tayyorlik), reflekslik, o'zini o'zi boshqarish, empatiya bo'lishi kerak. Tasvirni shakllantirish uchun psixologlar o'z-o'zini amalga oshirishga qaratilgan tasvir (ichki motivatsiya) va his-tuyg'ularga qaratilgan tasvir (tashqi motivatsiya) o'rtasidagi farqni ta'kidlaydigan motivni o'rganish kerak. Motivatsiyaga qarab, tasvirni shakllantirish uchun tegishli taktikalar tanlanadi: o'zini o'zi anglash, o'zini o'zi bilish, o'zini o'zi tasvirlash shakli bo'lgan o'zini ko'rsatish. Shaxsning psixologik xususiyatlari uning ongiga va sub'ekt sifatiga mos keladigan sub'ekt obrazini yaratish uchun asos bo'lishi mumkin. Ommaviy tasavvurda o'qituvchining professional qiyofasi barcha o'qituvchilarning umumlashtirilgan tasnifiga ega stereotipik tasvirdir. Bugungi kunda jamiyat uning shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda, o'qituvchining kasbiy imidjiga yuqori

talablar qo'ymoqda.

Tasvir - bu ijtimoiy zinapoyaning qaysi darajasida ekanligingizni, qaysi kasbga mansubligingizni, fe'l-atvoringiz, temperamentingiz, didingiz va moliyaviy ahvolingizni boshqalarga bilish imkonini beruvchi holat.

O'qituvchi obrazining asosini shaxsiy jozibasi tashkil etadi. Tasvir elementlari insonning tashqi qiyofasining timsoli sifatida nafaqat uning tashqi tomonlarini aks ettirishi, balki uning ichki dunyosini, individual xususiyatlarini yoritishi, boshqa odamlar bilan munosabatlarni shakllantirishi mumkin. O'qituvchi qiyofasi shunday shakllanishi kerakki, u yetakchilik qila oladi, o'zini "Men-tushuncha"ga muvofiq baholay oladi, qanday qobiliyatlarga ega, o'zini tuta oladi, o'zini baholay oladi. Men-kontsepsiya harakat shakli - shaxsning o'ziga bo'lgan munosabati bo'lib, u ta'lim jarayonida sherik ekanligini anglatadi.

Zamonaviy o'qituvchi mustahkam ko'rinishga ega bo'lishi uchun respondentlar baland bo'yli bo'lishni afzal ko'rishadi. O'qituvchilarning bo'yi haqida bildirilgan umumiy munosabatdan kelib chiqqan holda, zamonaviy ayol o'qituvchilarning tashqi ko'rinishi va bo'yi munosib baholandi. Oliy ta'lim muassasalarida pedagoglarning shaxsiy ish rejalarining uzviy qismi bo'lgan o'qituvchilar tomonidan talabalar bilan ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etishga alohida e'tibor qaratilayotgani, o'zbek millatida ta'lim va ma'naviyatni yuksaltirish masalasiga alohida e'tibor qaratilayotgani munosabati bilan o'qituvchilarda murabbiylik sifati mavjudligi empirik ko'rsatkichlar bilan ham isbotlangan. Mentorlik sifatini oshirish ularga tanqidiy fikrlash, aytilgan gapning ahamiyatini baholash va taklif qilish qobiliyatiga ega bo'lish qobiliyatini beradi. O'qituvchi uchun obraz boshqa kasb vakillariga nisbatan katta ahamiyatga ega bo'lib, u o'quvchilarda g'oyalarning shakllanishiga, ijobiy munosabatning paydo bo'lishiga va o'z navbatida ularning qiyofasini shakllantirishga olib keladi. O'qituvchi shaxsining asosiy fazilatlarini ochiqlik (muloqotga tayyorlik), reflekslik, o'zini o'zi boshqarish, empatiya bo'lishi kerak. Tasvirni shakllantirish uchun psixologlar o'z-o'zini amalga oshirishga qaratilgan tasvir (ichki motivatsiya) va his-tuyg'ularga qaratilgan tasvir (tashqi motivatsiya) o'rtasidagi farqni ta'kidlaydigan motivni o'rganish kerak. Motivatsiyaga qarab, tasvirni shakllantirish uchun tegishli taktikalar tanlanadi: o'zini o'zi anglash, o'zini o'zi bilish, o'zini o'zi tasvirlash shakli bo'lgan o'zini ko'rsatish. Shaxsning psixologik xususiyatlari uning ongiga va sub'ekt sifatiga mos keladigan sub'ekt obrazini yaratish uchun asos bo'lishi mumkin. Ommaviy tasavvurda o'qituvchining professional qiyofasi barcha o'qituvchilarning umumlashtirilgan tasnifiga ega stereotipik tasvirdir. Bugungi kunda jamiyat uning shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda, o'qituvchining kasbiy imidjiga yuqori talablar qo'ymoqda.

Tasvir - bu ijtimoiy zinapoyaning qaysi darajasida ekanligingizni, qaysi kasbga mansubligingizni, fe'l-atvoringiz, temperamentingiz, didingiz va moliyaviy ahvolingizni boshqalarga bilish imkonini beruvchi holat.

O'qituvchi obrazining asosini shaxsiy jozibasi tashkil etadi. Tasvir elementlari insonning tashqi qiyofasining timsoli sifatida nafaqat uning tashqi tomonlarini aks ettirishi, balki uning ichki dunyosini, individual xususiyatlarini yoritishi, boshqa odamlar bilan munosabatlarni shakllantirishi mumkin. O'qituvchi qiyofasi shunday shakllanishi kerakki, u yetakchilik qila oladi, o'zini "Men-tushuncha"ga muvofiq baholay oladi, qanday qobiliyatlarga ega, o'zini tuta oladi, o'zini baholay oladi. Men-kontsepsiya harakat shakli - shaxsning o'ziga bo'lgan munosabati bo'lib, u ta'lim jarayonida sherik ekanligini anglatadi. Zamonaviy o'qituvchi mustahkam ko'rinishga ega bo'lishi uchun respondentlar baland bo'yli bo'lishni afzal ko'rishadi. O'qituvchilarning bo'yi haqida bildirilgan

umumiy munosabatdan kelib chiqqan holda, zamonaviy ayol o'qituvchilarning tashqi ko'rinishi va bo'yi munosib baholandi. Oliy ta'lim muassasalarida pedagoglarning shaxsiy ish rejalarining uzviy qismi bo'lgan o'qituvchilar tomonidan talabalar bilan ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etishga alohida e'tibor qaratilayotgani, o'zbek millatida ta'lim va ma'naviyatni yuksaltirish masalasiga alohida e'tibor qaratilayotgani munosabati bilan o'qituvchilarda murabbiylik sifati mavjudligi empirik ko'rsatkichlar bilan ham isbotlangan. Mentorlik sifatini oshirish ularga tanqidiy fikrlash, aytilgan gapning ahamiyatini baholash va taklif qilish qobiliyatiga ega bo'lish qobiliyatini beradi.

O'quvchilar bilan individual va guruhli ishlarda o'qituvchining alohida shaxslarni o'z yo'nalishiga yo'naltirishdagi yetakchiligi uning xushmuomalaligi bilan ta'minlanadi. O'qituvchining yetakchilik fazilatlarini insoniylik fazilati bilan muloqotda bo'lgan kishilar bilan o'zaro munosabatlarni rivojlantirishni taqozo etdi. Haqiqiy o'qituvchiga xos bo'lgan yetakchi shaxs xislati sifatida u o'z ishini ustasi hisoblangan, tashabbuskorlik va yetakchilik o'sha davrda muhim sifatlar hisoblangan. Tabiiyki, o'qituvchi timsolida ideal va haqiqiy o'qituvchiga xos fazilatlar mavjud. Bunday holda, ideal o'qituvchi obraziga xos bo'lgan fazilatlar haqiqiy o'qituvchining shaxsiy va kasbiy rivojlanishini belgilovchi omillardir. Talabalar nazdida ideal o'qituvchi talabchan, o'z ishini ustasi, insonparvar va adolatli hisoblangan. Zamonaviy o'qituvchilar va ularning talabalar o'rtasidagi munosabatlarda, etakchilik professorlar tomonidan etakchi xususiyat sifatida baholanganda, talabalar o'z-o'zidan shubhalanish, xotirjamlik, ishonchlik va quvnoqlikni namoyon etdilar. Psixologiya tasvirni murakkab - tashqi ko'rinish, tasvirning o'zaro bog'liq komponentlari bilan ifodalangan moddiy va nomoddiy tomonlari sifatida o'rganadi. Psixologlarning qiyofasi faqat ma'lum maqsadlarga erishish uchun zarur bo'lgan ba'zi informatsion formulalarni ishlab chiqish bilan cheklanmaydi. Bunday holda, shaxsga psixologik yordam berish jarayoni oqilona bo'ladi, bu masala, ayniqsa, mentorlik holatida dolzarbdir. Psixologiya nuqtai nazaridan tasvir insonni baholashning yagona vositasidir. Psixologiya fani obrazni ma'muriy va boshqaruv ish uslublarini o'zgartiruvchi ijtimoiy-psixologik ta'sirga aylantiruvchi omil sifatida baholaydi. Natijada obrazning kommunikativ va boshqaruv xarakteri axloqiy tahlilga asoslanadi. Bu erda tasvirni shakllantirishning axloqiy tomoni uning manipulyatsiya funktsiyasi bilan birgalikda psixologiya va falsafada tasvirni o'rganish bo'yicha umumiy nuqtai nazarni topadi. Shunday qilib, psixologiya tasvirni quyidagi omillarni hisobga olgan holda ko'rib chiqadi: etnopsixologik, psixografik va ijtimoiy-psixologik. Psixologik tadqiqot natijalari amaliyotda ham tashqi (induktiv) aloqada, masalan, saylovoldi tashviqoti paytida ham, shaxsning o'zini o'zi identifikatsiyalashda ham talabga ega. Agar psixologiyada obraz shaxsning favqulodda rivojlanish vositasi bo'lsa, ijtimoiy munosabatlar birinchi navbatda ijtimoiy guruhlar, ijtimoiy institutlarning jamoaviy qiyofasini o'rganadi. Ijtimoiylikka asoslangan obraz fenomeni ijtimoiy faoliyatning nazariy va metodologik asoslaridan va fenomenologik yondashuvlardan foydalanadi, obrazning siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarga bog'liqligini ochib beradi. Shunday qilib, bir tomondan, tasvirning haqiqiy tasviriga asoslanib, ikkinchi tomondan, uning tashuvchisining ichki ijtimoiy-madaniy munosabatlarini o'rganish. O'qituvchi obraziga baho berishda turli omillar orasida shaxsning ijtimoiy-antropologik xususiyatlarini ham e'tibordan chetda qoldirmaslik kerak. Xalqning aniq (tashqi ifodalangan) tajribalarida shaxsning tashqi ko'rinishi, konstitutsiyaviy tuzilishi va antropologik xususiyatlari doimo yuqori baholanadi. Psixologiya fanining rivojlanishida shaxsning konstitutsiyaviy tuzilishi uning sifat va xususiyatlariga ta'sir

qilishi mumkinligi haqidagi g'oya ham ilgari suriladi. Kundalik hayotda odamning tashqi ko'rinishi va bo'yi alohida baholanadi va ular "pardozlangan" bo'yi "chiroyli" va "nozik" sifatida qo'llaniladi. Ayollarga nisbatan qo'llanganda "nozik", "baland", "chiroyli qurilgan", "chiroyli qurilgan" sifatlari qo'llaniladi. Tashqi ko'rinishni baholashning ahamiyati insonni idrok etish muammosiga bag'ishlangan ilmiy jihatdan tasdiqlangan. Shunday qilib, odamlarning tashqi ko'rinishi bir-biriga nisbatan hamdardlik, hamdardlik va antipatiyani uyg'otishi hech kimga sir emas. Biz ustoz qiyofasida tashqi ko'rinish, xususan, balandlik masalasini ko'rib chiqishga muvaffaq bo'ldik. Buning uchun oliy ta'lim muassasalari o'qituvchilari va talabalari o'rtasidagi munosabatlarni o'rganishni zarur deb bildik. Buning uchun sub'ektlardan "Zamonaviy o'qituvchi qanday balandlikda bo'lishi kerak"ni shakllantirish va uning hajmini ko'rsatish talab qilindi. Kundalik hayotda odamning bo'yi va bo'yi alohida baholanib, go'zal, nafis, baland bo'yi, kelishgan va boshqalar kabi so'zlar qo'llaniladi. Ayollarga nisbatan qo'llanganda "nozik, nafis, chiroyli, ko'rkam" sifatlari qo'llaniladi. Tashqi ko'rinishni baholashning ahamiyati insonni idrok etish muammosiga bag'ishlangan tadqiqotlarda ham ilmiy jihatdan tasdiqlangan. Shuningdek, odamlarning tashqi ko'rinishi bir-biriga nisbatan hamdardlik, hamdardlik va antipatiyani keltirib chiqarishi hech kimga sir emas.

Xulosa

Zamonaviy o'qituvchi qiyofasi jamiyat taraqqiyotiga mos kelsa, ta'lim-tarbiya jarayonida samaradorlikka erishish kutiladi. Zamonaviy o'qituvchi qiyofasini yaratish uzluksiz ta'lim tizimida ta'lim samaradorligini oshiradi, pedagogik faoliyatni modernizatsiya qilishga olib keladi, milliy mafkuramizning bosh g'oyasi bo'lgan farovon jamiyat qurish uchun zamin yaratadi. Pedagogik amaliyotni takomillashtirishda ilmiy-pedagogik axborotlardan foydalanish katta ahamiyatga ega. Chunki fan va texnikaning zamonaviy taraqqiyoti o'qituvchilardan ijodkorlikni, fanning muhim muammolari haqida erkin fikr yuritishni, fan yutuqlarini o'quvchilarga yetkazishni va pirovard natijada o'quvchilarni ijobiy fikrlashga, izlanishga, harakat qilishga o'rgatishlarini talab etadi. Binobarin, o'qituvchi eng avvalo ilmiy-tadqiqot va ma'rifiy faoliyat olib borishi, bu borada ko'nikmalarni egallashi zarur. Ilmiy izlanishlar olib borish jarayonida o'qituvchi ularni to'playdi, tahlil qiladi va ular asosida xulosalar chiqaradi. Bu xulosalardan amaliy faoliyatida foydalanish jarayonida zamonaviy o'qituvchi uchun zarur bo'lgan juda muhim bilimlarni egallaydi. Zamonaviy o'qituvchining umumiy ko'rsatkichi uning shakllangan qiyofasidir. O'qituvchi yosh avlodga ta'lim bersa, eng avvalo o'quvchilar e'tiborini o'ziga tortadi, shundagina o'quvchilarning u o'qitadigan fanga qiziqishi, moslashuvi ortadi. O'qituvchi obrazi ham u ishlayotgan ta'lim muassasasi imidjining ko'rsatkichi hisoblanadi. Biz o'qituvchini bilimlar shohligi bilan, bolalarni boshqaradigan sehrgarlar bilan solishtirishimiz mumkin. Zamonaviy o'qituvchi o'z kasbiy faoliyati yo'lida to'xtamasdan, asta-sekin oldinga qaraydi. O'qituvchilik kasbining ajoyib jihatlaridan biri shundaki, o'rganiladigan mukammal bilim chegarasiga yetib bo'lmaydi. Yosh avlodni ilm-fan sari yetaklash, yetaklash, ularga hamrohlik qilish, rag'batlantirish, o'z navbatida ularda ishonch tuyg'usini shakllantirishda obrazning o'rni hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-son qarori. - O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami. 2019 yil oktabr, 41-son (905). 10-14-betlar.
2. Averyanov A.I., Rasskazova A.L. Moskva davlat pedagogika instituti talabalari uchun uslubiy tavsiyalar. 2010 yil 12 apreldagi 9-sonli bayonnoma - B. 4-7.
3. Haydarov F.I., Xalilova N.I. Ukuv foydalanish Psixologiya fanlarini o'rganish usuli. 2006. - B. 17-18.
4. Hasanboeva O., Hasanboev J., Homidov X. "Pedagogika tarixi" - T.: "Ukituchchi" 1997 yil.
5. Xoliqov A. Pedagogik Maks, Orat. foydalanmang. T.: "IQTISOD MOLIIYA" nashriyoti, 2010, 312 b.
6. Davletshin M.G. Zamonaviy pedagogik faoliyatning psixologik asoslari. - T.: TDPU, 1997 y.
7. Kriksunova I. O'z obrazingizni yaratish. - SPb: "Lan 1997 yil.
8. Shepel V.M. Imageology: shaxsiy jozibasi sirlari. - M., 1997 yil.
9. Dzhuraeva S.N. O'qituvchi obrazi va mas'uliyat o'rtasidagi munosabat // Psixologiya. 2021. No 2. B. 65-69.